

INHOUD

Voorwoord	7
DEEL EEN	
I Over het Nauw. <i>Putney, 1500</i>	19
II Afkomst. <i>1527</i>	33
III Austin Friars. <i>1527</i>	50
DEEL TWEE	
I Visitatie. <i>1529</i>	63
II Een occulte historie van Brittannië. <i>1521 – 1529</i>	82
III Pompen of verzuipen. <i>Allerheiligen 1529</i>	172
DEEL DRIE	
I Dopjesspel. <i>Winter 1529 – voorjaar 1530</i>	179
II Waarde vriend Cromwell. <i>Lente – december 1530</i>	216
III De doden klagen over hun begrafenis. <i>Kerst 1530</i>	289
DEEL VIER	
I Trek je gezicht in de plooi. <i>1531</i>	303
II ‘Alas, what shall I do for love?’ <i>Lente 1532</i>	355
III De vroegmis. <i>November 1532</i>	433

DEEL VIJF

I Anna Regina. 1533	437
II Duivelsspog. <i>Herfst en winter 1533</i>	502
III Het oog van een schilder. 1534	544

DEEL ZES

I Suprematie. 1534	549
II De christenheid in kaart. 1534 – 1535	598
III Naar Wolf Hall. <i>Juli 1535</i>	661

Nawoord van de schrijfster	673
Dramatis personae	674
Familiestambomen	678
Dankwoord	680

Voorwoord

Door Ellen Deckwitz

In de canon van steeds opnieuw vertelde verhalen neemt het leven van Henry VIII een bijzondere plek in, al was het maar omdat hij daadwerkelijk heeft bestaan. Net als de vertellingen van Abel, Sneeuwwitje of Lancelot is dat van de Tudorvorst door de eeuwen heen herhaaldelijk bewerkt, met telkens een andere interpretatie tot gevolg. De basistekst – Henry's leven – is er smeugig genoeg voor: hij had stapels minnaressen, schrok er niet voor terug om in naam van de liefde (dat maken hedendaagse romantici er althans graag van) de rooms-katholieke kerk de deur te wijzen en stuurde zijn tegenstanders – onder wie voormalige boezemvrienden – en masse naar het schavot. Hij steunde de Hervorming, was componist, dichter en top-tennisser. Henry is door de eeuwen heen op honderden verschillende manieren geportretteerd. Soms is hij de gedroomde renaissancevorst, dan weer de ultieme Blauwbaard.

Bewerkingen van bekende verhalen stellen de schrijver voor een uitdaging, want ze vereisen een andere spanningsboog. Niet: wát gaat er gebeuren maar: wanneer en hoe. Welke keuzes zal de auteur maken om de lezer te blijven boeien, om nieuwe interpretaties aan de feiten toe te voegen. De hoofdpersonen rond het koningschap van Henry VIII hebben in de loop der eeuwen al zoveel metamorfoses ondergaan dat het een steeds grotere uitdaging is om er nog iets verrassends van te maken. Gelukkig verschijnen er tot op de dag van vandaag nog steeds bijzondere romans over Henry's leven, en een van

de hoogtepunten houdt u nu in handen: *Wolf Hall*, van de Britse auteur Hilary Mantel.

Om meerdere redenen neemt dit werk binnen de Tudorliteratuur een belangrijke plek in. *Wolf Hall* wordt verteld vanuit het perspectief van de man die door de meeste Tudorromanciers een beetje is verwaarloosd: Thomas Cromwell, Henry's secretaris, een jongen van de straat die zich opwerkt tot de rechterhand van de koning en zo de machtigste burger van zijn tijd wordt. In boeken, toneelstukken en tv-series is Cromwell meestal de kwade genius die verantwoordelijk wordt gehouden voor de val van Anne Boleyn en voor de kille bureaucratie achter de breuk met de katholieke kerk. Bij Mantel is Thomas meer dan dat. Hij is naast rasopportunist ook een familie-man, naast geslepen advocaat ook de gedroomde werkgever. Hij is het hoofd van de bv Cromwell en gaat voor de zijnen door het vuur.

Door het verhaal van Henry te vertellen vanuit dit perspectief komt een aantal historische figuren in een totaal ander daglicht te staan. Henry, die de afgelopen honderdvijftig jaar toch vooral als tirannieke vrouwenhater is geportretteerd, krijgt opeens menselijke trekken. Hij en Cromwell hebben veel gemeen en er bloeit tussen hen iets op wat je haast een bromance zou kunnen noemen als de verhoudingen niet zo scheef waren. Beiden hebben koele, dominante, agressieve vaders, beiden hebben voortdurend het gevoel dat hun omgeving hen alleen maar wil gebruiken om hogerop te komen.

Hun vriendschap zorgt er ook voor dat Anne Boleyn opeens een stuk minder sympathiek overkomt, wat niet iedereen Mantel in dank heeft afgenomen. Boleyn heeft tot op de dag van vandaag hordes fans: er bestaat een Boleynindustrie met tours, websites en verkleedfeesten. Waar Anne in veel werken op zijn minst gevat, intelligent en gepassioneerd overkomt, is ze bij Mantel een kring: hard, kil en in het bezit van een onuitstaanbaar Frans accent waardoor ze Cromwells naam telkens verkeerd uitspreekt. Het toont een andere kant van de Boleyn die de afgelopen decennia is doodgeknuffeld door zowel feministen, filmmakers als publiek. Simpelweg door een nieuwe invalshoek te kiezen, veranderen al te vertrouwde historische personen opeens van kleur. Jane Seymour wordt van een wat grijze huismus opeens een

kindvrouwtje met een onvergetelijk gevoel voor humor, die de boel veel beter doorheeft dan haar ambitieuze omgeving. Thomas More wordt van een gedreven martelaar een betrokken maar onsympathieke geestverwant. De collega die je wel je werk op fouten laat controleren maar met wie je echt niet de kroeg in gaat.

De originele invalshoek vormt niet de enige reden dat *Wolf Hall* een meesterwerk is. Het komt door hoe Mantel de zestiende eeuw voor het voetlicht brengt. De roman opent met een uiterst gewelddadige scène: Thomas Cromwell wordt in elkaar geschopt door zijn agressieve vader, de smid Walter. Waar veel Tudorromans de lezer vanaf de eerste pagina overspoelen met irritant veel couleur locale (lakeien, dialogen die doorspekt zijn met archaïsche fraseringen als ‘Bij mijn God’ of ‘Mijn vrouwe, ik bid u’) kan het begin van *Wolf Hall* zich in ieder tijdperk, op iedere plek ter wereld, afspelen. Een jongen wordt door zijn vader mishandeld. De jongen hoort geblaf en denkt: Ik zal mijn hond missen. Meteen is duidelijk wat er op het spel staat: niet alleen het vertellen van een geschiedenis, maar ook van wat ons menselijk en dus kwetsbaar maakt. Soms vergeet je daardoor dat het verhaal zich afspeelt in de zestiende eeuw. Mantels schrijfstijl draagt daaraan bij. Neem de volgende dialoog tussen Cromwell en zijn echtgenote Lizzie, waar het gesprek uiteindelijk op hun zoon Gregory komt:

Lizzie is nog op. Als ze de bedienden hem hoort binnenlaten, komt ze tevoorschijn met zijn kleine hond in piepend verzet onder haar arm.

‘Vergeeten waar je woont?’

Hij zucht.

‘Hoe was het in Yorkshire?’

Hij haalt zijn schouders op.

‘De kardinaal?’

Hij knikt.

‘Gegeten?’

‘Ja.’

‘Moe?’

‘Niet echt.’

‘Glaasje?’

‘Ja.’

‘Rijnwijn?’

‘Waarom niet.’

De lambrisering is geschilderd. Hij gaat de gedempte groen-met-gouden gloed binnen. ‘Gregory...’

‘Brief?’

‘Graag.’

Vaak zijn dialogen in historische romans uiterst wollig. Alsof de schrijver ervan uitging dat hoe men in vroeger tijd schreef, ook was hoe men in vroeger tijd converseerde: op zijn Shakespeares. Mantel doet het tegenovergestelde. Bovenstaand gesprek is zo bondig dat het wel steno lijkt. Soms moet je teruglezen, omdat het zo snel gaat, omdat er sprongen worden gemaakt. Het zorgt ervoor dat het verhaal vaart houdt en je als lezer scherp blijft. Haar personages spreken met elkaar zoals wij zouden doen met onze collega’s, familie of geliefden en dat vergroot de herkenbaarheid.

Ook de beschrijvingen in *Wolf Hall* zijn zonder tierelantijntjes: het staat er zoals het er staat. Als Cromwell en Lizzie in bed liggen, weidt Mantel niet uit over de gobelins aan de muur of het houtsnijwerk boven de haard, maar richt ze zich op wat de lezer met hen gemeen heeft: het fysieke. ‘Hun lichamen wasemen de zwakke, geleende geur uit van zon en kruiden.’ Het verhaal klinkt dankzij de originele metaforen, dialogen en beelden actueel en fris. Door zo’n eeuwenoud verhaal op deze manier te vertellen komt het verleden heel dichtbij.

Het knappe is dat dat tegelijkertijd geen afbreuk doet aan de authenticiteit van de vertelling. Nergens doen de personages anachronistisch aan. Hoezeer we ons ook kunnen verplaatsen in Cromwell – hij gelooft niet in God, hij is een *self-made man* – hij blijft het product van een andere cultuur; hij is niet als wij. Alleen al zijn verstandhouding tot Henry spreekt boekdelen. Tegenwoordig heeft bijna iedere westerling een mild autoriteitsprobleem, terwijl Cromwell, hoe machtig ook, heeft bij iedere *moodswing* van zijn vorst. De angst voor een grillige koning als Henry valt lastig te begrijpen door een lezer die in een

cultuur zonder despotisme of doodstraf is opgegroeid. Waar sommige Tudorschrijvers hun fantasie de vrije loop laten en hun personages iets te moderne trekken geven (zoals Philippa Gregory doet in *The Taming of the Queen* (2015), waarin ze van Henry's zesde vrouw Katherine een feministe maakt met wie vergeleken Sunny Bergman de echtgenote van een Amish lijkt) zijn de figuren van Mantel ondanks hun herkenbaarheid een product van hun tijd. Ze trekken de lezer aan door wat ze met hem gemeen hebben maar blijven door hun fundamentele anders-zijn tegelijkertijd griezelig vervreemdend.

Mantel laat met *Wolf Hall* het raadsel van de zestiende-eeuwer intact en voegt een nieuw verhaal toe aan het toch al indrukwekkende Tudorcorpus. En dat maakt dat deze roman meer is dan de zoveelste vertelling over Henry VIII. Dit werk toont hoe de mens was en is en wat ze, als ze niet uitkijkt, kan zijn. Alleen echt goede literatuur doet dat en *Wolf Hall* vormt daarbinnen een van de onbetwiste hoogtepunten.

*Opgedragen aan een bijzondere vriendin,
Mary Robertson*

